

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Rotterdamse Rijkweg 174, Rotterdam-8

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

PSALM 127

Een vreemde thuiskomst

In 1965, dus twintig jaar na de oorlog, verscheen de novelle „Het huis hiernaast” van Marga Minco. De novelle vormde de aanzet voor de in 1966 verschenen roman „Een leeg huis”.

Een joods meisje, Jona (duifje), is ondergedoken geweest in de Achterhoek. Na de bevrijding keert zij terug naar Amsterdam, terug naar het grachtenhuis waar zij is opgegroeid. Maar bij aankomst vindt zij alleen nog de voorgevel en het geraamte van het huis — één grote, gapende ruimte. De duif keert terug naar de til, maar vindt die volledig uitgebroken. Je kunt je de ontredde, de hulpeloosheid en machteloosheid voorstellen.

Eenzelfde gevoel van ontredde, of nog erger, moeten de evacués van bijv. Wageningen gekend hebben, toen zij eindelijk weer thuis dachten te komen en er geen „thuis” meer was.

En hoe moeten we ons de thuiskomst van Israëls ballingen in het land van melk en honing en de stad van de vrede voorstellen?

Welterusten?

Zonder deze (of een dergelijke) historische achtergrond is Psalm 127 niet te begrijpen. „Tevergeefs zwoegen de bouwlieden”... „Hij geeft het immers zijn beminden in de slaap” — wat betekent dat? Zien niet-gelovigen geen kans hun huis te bouwen, hun stad te bewaken, hun akker te bewerken? Is hun werken gedoemd vruchteloos te blijven en worden Gods lievelingen slapende rijk? Dan zou je elkaar het beste „welterusten” en „slaap lekker” kunnen wensen... laat die anderen maar werken!

Nog vreemder wordt het als we de meest letterlijke vertaling kiezen: Hij geeft zijn beminden (de) slaap. Slapen die anderen dan niet?

Natuurlijk: 't is wel duidelijk dat in eerste instantie Israël zelf wordt aangesproken door de dichter. Een Israël dat inmiddels herstel van het volksbestaan en terugkeer naar het eigen land van de HERE had verkregen.

Maar daarmee is men er nog niet:

de tocht (bijna synoniem voor de verlossing) is nog niet voltooid. Stad en land verkeren in een erbarmelijke toestand. Er wordt „met tranen gezaaid”. Hyena's en jakhalzen huizen in de ruïnes. De omwonende volken zijn bepaald niet gelukkig met Israëls terugkeer. Daarom is het parool: de handen uit de mouwen steken, tempel en stad, huizen en muren weer opbouwen, weiden en akkers opnieuw ontginnen, nieuwe wijngaarden aanleggen. En na een dag van hard werken, van vroeg opstaan en laat, zo laat mogelijk, zich aan tafel zetten, moet ook nog 's nachts de stad bewaakt worden. Handen die van 't puinruimen en 't onkruid trekken vol blaren zitten, moeten 's nachts ook nog het zwaard vasthouden — en dat terwijl de ogen bijna dicht vallen van slaap.

Bezint eer gij begint

Onbegonnen werk? Zo moeten hele huisgezinnen er na enige tijd wel over gedacht hebben. Maar de dichter spreekt op een andere manier over onbegonnen werk en zinloze arbeid. Een drievuldig „tevergeefs” volgt op een tweevoudig plechtig „als niet de HERE...”

Dat ene woordje „tevergeefs” bepaalt Israël heel dringend bij wat het weet over vloek en zegen. Als Israël de thorah kent (bijv. Lev. 26; Deut. 7 en 28), weet 't precies hoe het er bij staat. Je kunt nog zo hard werken — maar als de HERE tegen je is, heb je er geen enkel profijt van.

Die waarschuwing werd niet voor niets gegeven: **God kent zijn volk** — zelfs als het nog maar net uit Babel terug is. Zo'n vijftien jaar na de terugkeer stelt Haggai (1:6) vast: gij hebt veel gezaaid, maar weinig binnengehaald... en wie zich voor loon verhuurde, ontving zijn loon in een doorboorde buidel, een portemonnaie met een gat erin. Zijn tijdgenoot Zacharia (8:10) zegt 't al niet anders.

Als de thorah, als de eerst-nodige vergeten wordt, als de gedachte postvat: wij moeten 't zelf doen, dan waarschuwt de dichter: **tevergeefs**. Want de **HERE** bouwt en de **HERE** waakt. Dat is tege-

lijk, midden tussen de ruïnes, Israëls troost. Niet dat God mirakels belooft: ze moeten zelf hard werken. Maar anderszijds: de **HERE** bouwt — wie zal Hem tegenhouden?

Zijn „lievelingen” zijn dan ook zij, die naar Hem luisteren, die van Hem houden.

Daargelaten dat het woord „lieveling” eigenlijk in het enkelvoud staat, valt er ook nog iets te zeggen over de rest van de zin. In het tijdschrift Vetus Testamentum (Vol. XXIV, no. 1, jan. '74) voert J. A. Emerton belangrijke argumenten aan voor de vertaling: surely, He gives high estate, or honour, to him whom He loves. Vrij weergegeven: Hij verheft hen tot eer, tot een hoge staat (de „upper ten” en dan allemaal) — Hij maakt hen tot mensen tegen wie je hoog opziet.

Hoe de vertaling ook moet luiden, duidelijk is dat het Gods beminde vergaat als de man van Ps. 1: hij werkt niet tevergeefs, leidt geen mislukte leven.

De bruiloft wordt uitgesteld?

„Zie, zonen zijn een erfdeel des HEREN...” — ja, maar in welk verband staan vs 3-5 tot het voorafgaande? Het „zie” wijst erop, dat hiervoor speciale aandacht wordt gevraagd. Maar waarom moest dit worden gezegd? Israël wist dat toch — de „kinderzegen” was in Israël toch zeer gezocht? Inderdaad — maar onder alle omstandigheden (vgl. bijv. Klaagl. 5: 11-14)? De vraag kan gerezen zijn, na de terugkeer, of het onder zulke omstandigheden wel verantwoord was een gezin te vormen — de risico's waren zo groot. Terecht noteert een exegeet bij — alweer — Zach. 8 (vs 4 en 5): „Oude mensen die zich in het zonnetje koesteren en ravottende kinderen zijn een beeld van welvaart en ongestoorde vrede... In het stadsbeeld van Zacharia ontbraken die nog. De pioniers waren van jongere en middelbare leeftijd; de harde levensomstandigheden maakten het huwelijk voor hen niet aantrekkelijk; de gespannen toestand met de naburen liet hen niet oud worden. Onbezorgde jeugd en ouderdom waren een wensdroom, geboren uit die tijd”. Dat we inderdaad aan jonge mensen zullen moeten denken, volgt uit de uitdrukking in vers 4: zonen der jeugd (i.t.t. zoon des ouderdoms, Gen. 37:3).

Zal in deze verwoeste stad echt weer gehoord worden de stem van de bruidegom en de stem van de bruid, die zeggen: Looft den **HERE**, want Hij is goed... (Jer. 33: 11, i.t.t. 7:34; 16:9; 25:10)? Je kunt zeggen: wie gaat er nu zo, zonder huis, zonder lonende middelen van bestaan, in een gevaarlijke omgeving een gezin vormen? Maar omgekeerd: waar-

om mét de **HERE** een huis te bouwen en de stad te bewaken, als je toch niet van plan bent, voorlopig, er een zinnige bestemming aan te geven?

Het wapen der toekomst

Bovendien: het voortbestaan en de toekomst van Israël als volk staan op het spel. Is Kanaän het erfdeel der rechtvaardigen (125:3) — zonen zijn daarenboven een erfdeel des **HEREN**, een kostbaar bezit. Waarom? Zij zijn het, die in de kracht van hun jeugd, kunnen spreken met de vijanden in de poort (als voorbeeld valt hier te denken aan de tijd van Hizkia bijv. beschreven in Jes. 36). Dat hier alleen zonen genoemd worden, hangt wel samen met het feit dat Israël in geslachten, en dus aan stamhouders denkt. Bovendien is de situatie militair getint. Die zonen zijn als „pijlen”: ze zijn voor Israël het wapen van de toekomst. Wanneer ze bij de thorah zijn grootgebracht, zullen ze niet met de mond vol tanden „in de poort” staan. Ze zullen als David een Goliath tegemoet gaan „in de naam des **HEREN**” (1 Sam. 17: 45 v.v.). Dan weten de vijanden wie ze voor zich hebben: meer behoeft er niet te worden gezegd! En dat is dan werkelijk een ongedacht en onverdacht pleidooi voor verantwoorde gezinsvorming, zelfs in tijden van ontredde. Want wie moeten het straks „die anderen” vertellen, hun die (nu nog) vijanden zijn?

IN DIT NUMMER

Pagina 45

Ds E. R. Postma,
Psalm 127

Pagina 46

Prof. C. Veenhof,
„Staatsman en Profeet”

Pagina 47

Ds H. Amelink,
Appel en voorstel

Pagina 48-49

D. W. L. Milo,
CorrespondentieDs C. P. Plooy,
De brief van Jakobus

Pagina 50

Mej. C. J. Verburg,
Zinvol leven

Pagina 51

Boekbesprekingen

C. VEENHOF — KAMPEN

„Staatsman en Profeet“

■ een wonder

Uit de stroom van boeken die langs je heenglijdt en waarvan je zo veel mogelijk op de hoogte probeert te blijven duikt er zo af en toe één op dat je hevig pakt omdat dat én goed én bijzonder aktueel is.

Zo'n boek werd mij dezer dagen door de firma Wever in Franeker toegezonden. Het is van een mij volkomen onbekende auteur, Mr. H. W. J. Mulder, en het heeft tot titel **Groen van Prinsterer staatsman en profeet**.

De schrijver is zeer diep ingedrongen in het levenswerk van Groen en heeft het in het verstaan van wat deze grote bezielde en bewoog zeer ver gebracht. En dáárom — wáárom zal uit het vervolg wel blijken — is het bijzonder, ik mag wel zeggen: **benauwend**, aktueel.

Ik zeg het maar dadelijk: het zou een zegen zijn als allen die op wat voor manier ook, leiding moeten geven aan de christenen in ons vaderland dit boek lezen. Of liever, dat **bestudeerden** tot ze het zich geheel eigen hebben gemaakt.

Ik wil daarom alle aandacht vragen voor dit boek van Mr. Mulder. En dat wel in de eerste plaats door aan de hand daarvan er iets van te vertellen hoe Groen van Prinsterer, de jonge geniale aristocraat die voluit een exponent was van de conservatief-liberale „geest zijner eeuw“, de Groen van Prinsterer werd die de essentie van zijn geloof en levensarbeid samenvatte in de woorden: „Tegen de Revolutie het Evangelie“. Of, nog wat duidelijker geformuleerd: „Tegen het ongelooft van de Revolutie, het Evangelie van de reformatie“.

Algra heeft een boek geschreven; een bijzonder boeiend boek, dat tot titel heeft: **Het Wonder van de negentiende eeuw**. Hij beschrijft daarin het verbazingwekkende gebeuren dat het Evangelie, zoals de reformatoren dat predikten, en waarvan in het begin van die eeuw werd voorspeld dat het na één, hoogstens twee, generaties radikaal uit het volksleven zou zijn verdwenen, in de loop van die eeuw, toch weer tot een „macht“ is geworden in ons land.

Ik geloof ook dat dit een wonder was, een wonder van Gods genade. Maar „achter“ dit wonder ligt een ander! Dit, dat één van de meest briljante geesten uit de negentiende eeuw, een aristocraat krachtens geboorte, geest en karakter, daarbij schatrijk, een man die zich als gelijke, neen, als een eerste, in de hoogste kringen van ons volk bewoog, door Gods genade werd overwonnen, een ootmoedig christen werd en zich met alles wat hij was, kon, bezat, zonder enige reserve, overgaf in de dienst van zijn Verlosser en Heer Jezus Christus.

En dat niet alleen. Het wonder is vooral dat God deze man aan zijn volk gaf als een „Profeet“ die met indringende kracht aanwees hoe

Kerkelijk Leven

dat in de situatie waarin het zich bevond de HEERE moest dienen, die het met bijna bovenmenselijke toewijding, en onder een vloedgolf van smaad, hoon en laster, hielp bij het beproeven der geesten. En die het in de door het geloof in God en zijn Woord gevorderde activiteit vóórging en het zo ook tot een „Richter“ werd!

■ een briljante geest

Groen van Prinsterer was een kind van een van de meest aanzienlijke families uit het Nederland van het begin der vorige eeuw. Zijn vader was een van de bekendste artsen. Zelfs was hij hofarts van koning Lodewijk Napoleon en Willem I. Later wijdde hij zich geheel aan het geneeskundig staatscezicht. Zes en twintig jaar was hij lid van de Haagse gemeenteraad en een even lange tijd van de provinciale staten. Groen's moeder, Adriana Hendrica Caan was de erfdochter van een van de rijkste koopmansfamilies uit Rotterdam.

De buitengewoon begaafde zoon van deze Groen van Prinsterer kreeg de beste opleiding die destijds in Nederland te verkrijgen was. Als zestienjarige jongen kwam hij als een knappe latinist en graecus op de Leidse Academie. Een groot aantal prijzen had hij reeds voor dien gewonnen als beloning voor zijn buitengewone prestaties bij de studie. Met grote energie wierp hij zich in Leiden zowel op de studie van de rechten als van de letteren! Maar tegelijk stond hij midden in het volle leven. Prof. Gerretson schreef van Groen als student: „de meest typische eigenschap van de jonge Groen is zijn diepe, onophoudelijke belangstelling in, en liefde voor zijn omgeving; zijn honger naar het leven; en zijn behoefte om zijn levenskring — de kring zijner ervaring — harmonisch uit te breiden.“¹⁾

Als Groen ruim twee en twintig jaar is promoveert hij op één dag zowel in de rechten als in de letteren! En beide promoties geschieden „summa cum laude“: met de hoogste lof.

Een hoogleraar schreef daarover in een destijds zeer bekend tijdschrift: De 17de dezer (dec. 1823) verdedigde de Heer Groen van Prinsterer het ene uur zijn Rechtsgeleerde, en het volgende uur zijn Letterkundige verhandeling. Professoren, Doctoren en Studenten uit onderscheidene vakken, schenen te wedijveren om hun bondige tegenwerpingen in het midden te brengen; maar zal iemand zich beledigd rekenen, als wij openlijk betuigen, dat wij sedert Borger zulk een voorbeeld

niet zagen van vlugge gevatheid in het verdedigen, van grote gemakkelijheid in het zich uitdrukken, van weergaloze bedrevenheid in het spreken van zuiver latijn, en hetgeen meer is dan dat alles, van beminlijke zedigheid? Het was een hulde, die niet alleen aan zijn verdiensten maar ook aan zijn onbesproken karakter werd toegebracht, dat bijna niemand der professoren noch studenten afwezig was.“²⁾

Dit alles gold een jonge man van 22 jaar, die reeds vóór zijn promotie serieus als hoogleraar in de geschiedenis en vlak daarna als hoogleraar in de rechten werd voorgedragen!³⁾

■ kind van zijn tijd

Toen Groen van Prinsterer promoveerde was hij in religieus opzicht nog voluit een kind van zijn tijd.

De familie Groen was wat het godsdienstige en kerkelijke leven betreft geheel gesneden naar het dominerend patroon van de napoleonische tijd. Men was alleszins godsdienstig, uitermate christelijk, braaf in eigen oog, en, naar men in naïeve zelfverblindende meende, bijzonder verlicht en verdraagzaam.

De jonge Groen ontving godsdienstig onderwijs van ds Dermout. Een predikant — hij was van 1816-1845 secretaris van de Algemene Synode van het Ned. Herv. Kerkgenootschap — bij wie het ging om het handhaven van „de reine prediking en onderwijzing der heilige leer, welke wij naar het Evangelie van Christus geloven“, en van „kennis, deugd en goede zeden onder de Bedienaars en Belijders van onze godsdienst.“⁴⁾ Dermout was een voor-aanstaand vertegenwoordiger van de z.g. supra-naturalistische richting in de Ned. Herv. Kerk van die dagen. Deze richting werd gekenmerkt door een theologie die „anticonfessioneel, antiphilosophisch en anticalvinistisch“ was. Ze propageerde een dogmatiek „die deïstisch was in de theologie, pelagiaans in de anthropologie, moralistisch in de Christologie, collegialistisch in de ecclesiologie en eudaemonistisch in de eschatologie.“⁵⁾ Ze zocht, ook in godsdienst en kerk, vóór alles rust, redelijkheid, braafheid, bezadigheid, bedaardheid en koesterde een afkeer van alle „extremen“. Dermout was zo ingenomen met de in werkelijkheid meest geesteloze periode uit onze geschiedenis, dat hij verzekert dat de vaderen, als ze uit hun graven verzezen, hun kinderen zouden geluk wensen met al de weldaden die hun nakomelingschap waren ten deel gevallen.

In dit kerkelijk en theologisch klimaat voelde Groen zich in zijn jeugd volkomen thuis. Dat betekent: hij „kende“ de levende God en Gods genade in Christus en eigen zonde nog niet!

■ door Gods genade overwonnen

Maar God greep in in het leven van Groen van Prinsterer. Allereerst door middel van zijn vrouw.

Groen trouwde met Elisabeth (Betsy) Maria Magdalena van der Hoop, een karaktervolle vrouw, een vrome christin. Bijna vijftig jaar is hij met haar verbonden geweest in een zeldzaam harmonisch huwelijk. Het is niet te berekenen hoeveel deze vrouw voor Groen van Prinsterer heeft be-

tekend. Speciaal bij diens komen tot het levende geloof in Jezus Christus. In zijn prachtige **Oudere Tijden** schreef Allard Pierson naar waarheid: „Groen is gekomen, waar hij is gekomen, aan een vrouwelijke hand. Wat uit zulk een hand wordt aangenomen, blijft zijn brevet van oorsprong vertonen, en de man getekend, die voor hetgeen deze oorsprong heeft ontvankelijkheid bezit.“⁶⁾ Voorts leerde Groen als kabinetssecretaris van Koning Willem I tijdens de belgische opstand — Groen woonde toen in Brussel — in alle verschrikkelijkheid de vruchten van de revolutie kennen. Die ervaring gaf hem een schok, die zijn leven voor goed stempelde. Van 1829 tot 1831, zo schreef hij later, „heb ik, onder het gieren van de omwentelingsstorm, uit de boeken en uit de ervaring geleerd dat het liberalisme met het radicalisme in onafscheidelijk verband is; dat de wortel in de stelselmatige verloochening der oppermacht Gods ligt; dat elk staatsgebouw waggelt, zo het niet rust op christelijk-historische grondslag; dat aan de rechtmatige eisen van vrijheid en vooruitgang bij uitnemendheid door het constitutionele staatsrecht kan worden voldaan, doch enkel wanneer, ook op politiek gebied, de vreze des Heren het beginsel der wetenschap is. — Dit was en bleef — zo schreef Groen in 1866 — mijne overtuiging tot op de huidige dag.“⁷⁾

Van grote invloed op Groen's bekering is ook geweest zijn omgang met Merle d'Aubigné, de bekende kerkhistoricus, die vóór 1830 hofprediker in Brussel was, én met Willem de Clercq en andere mannen van het Reveil. Diep trof Groen ook het sterven van zijn moeder en een ziekte, die hem aan de rand van het graf bracht.

Al deze mensen en gebeurtenissen gebruikte God om Groen uit de duisternis te leiden tot zijn wonderbaar licht. Al meer breekt dat bij hem door. Uit brieven van zijn vrouw en van hemzelf aan zijn vrienden ziet men hoe Groen's hart al meer opengaat voor het heil in Christus.

Ik wil een paar fragmenten uit deze aangrijpende documenten citeren.

Op 22 febr. 1832 schrijft Mevr. Groen aan Willem de Clercq o.a.: „Gij zult nog veel beter met Willem kunnen spreken dan vroeger; 't is heerlijk, zoals geheel zijn ziel al meer en meer wordt ingenomen met de liefde tot Christus. — Hij heeft zo veel meer liefde, vooral ook voor hen, die met hem in die beste ingenomenheid delen. Ik vind geen woorden om uit te drukken de dank, die mij niet — zoals 't nog jammerlijk genoeg is — bij ogenblikken 't hart wat verwarmen, maar die mij geheel moest bezielen en doordringen.“⁸⁾ En als tijdens Groen's ernstige ziekte Mevr. Groen bij haar man waakt, schrijft ze aan dezelfde vriend: „Daar is dan onuitspreklijk veel genade in die stille, dankbare gemoedsgesteldheid, waarin Willem voortdurend wezen mag. Geen enkele zorg voor aardse dingen, geen leed over hetgeen hij misschien spoedig achterlaten zal, schijnt hij te gevoelen. Alles is geloven en danken. Na dat vreselijk acces van hoesten waarin hij gisteren scheen te zullen stikken, zei hij tegen mij: „Klaag toch niet, Gods weldaden zijn zo menigvuldig over mij.“⁹⁾ Zo werd Groen overwonnen door Gods genade.

■ een nieuw leven

Ten gevolge van Groen's bekering trad in zijn leven een grote verandering op.

Als student en kort na zijn huwelijk neemt hij volop deel aan het mondaine leven van de vaderlandse élite. Groen bezocht sociëteiten, is een geziene gast op vele partijen, danst graag en is verzot op toneel, vooral op opera's. Hij gaat om die te zien zelfs wel naar Parijs! Intens geniet hij van de beroemde Haagse kermis.

Na zijn bekering breken Groen en zijn vrouw volledig met dit alles. Aan de ontvangsten te hove kunnen zij niet ontkomen. Maar zij hebben er een hekel aan. Aan het sociëteitsleven, de toneeluitvoeringen, partijen en banketten nemen Groen en zijn vrouw niet meer deel. Als Groen in 1856 genoemd wordt als toekomstig minister van buitenlandse zaken — hij is een van de beste kenners van de internationale verhoudingen — is een van zijn bezwaren, dat hij en zijn vrouw niet bereid zijn de gebruikelijke diplomatieke diners te geven.

Wel wordt Groen in 1840 ouderling van de Waalse gemeente! Daarvan is predikant, de Reveilman Sécretan, weldra een boezemvriend van Groen en zijn vrouw. De kerkdiensten nemen een grote plaats in in beider leven. Herhaaldelijk schrijven zij erover in hun brieven. Als Groen en zijn vrouw 's zomers in hun buitenverblijf in Wassenaar wonen — ze hebben daar een landhuis met honderd hectaren vol prach-

tig opgaand beuken- en eikenhout! — gaan ze, meestal tweemaal, op de zondag naar de dorpskerk. En om hun personeel op die dag zoveel mogelijk rust te geven eten ze tussen de kerkdiensten hun brood in het catechisatielokaal.¹⁰⁾

Groen had zijn leven aan de dienst van zijn hemelse Vader gewijd. En daaraan maakte hij alles ondergeschikt. Dat bracht hem tot een geheel nieuw leven.

¹⁾ Groen's aanleg, in: *De Beweging*, 11de jaargang, 1915, deel 2, p. 5.

²⁾ Dr C. Tazelaar, *De jeugd van Groen*, 148.

³⁾ De benoeming tot hoogleraar in de geschiedenis werd tegengehouden door Groen's vader die zijn zoon te jong vond voor deze functie. Die was toen 19 jaar! De benoeming tot hoogleraar in de juridische faculteit werd verhinderd door de autoritaire minister Van Maanen, die Groen van Bilderdijkianisme verdacht. In zijn ogen zo ongeveer het ergste kwaad.

⁴⁾ Dr G. J. Vos Az. *Groen van Prinsterer en zijn tijd*, I, 29/30.

⁵⁾ Dr H. Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek*, I, § 58.

⁶⁾ *Oudere tijdgenoten*³, met een Woord Vooraf van J. C. Rullmann, Amsterdam, 1922.

⁷⁾ *Aan de kiezers XIX*, 2.

⁸⁾ *Groen van Prinsterer, Schriftelijke Nalatenschap*, uitgegeven door Dr C. Gerretson en dr A. Goslinga, II, *Briefwisseling* I, 's-Gravenhage 1925, 542.

⁹⁾ *Idem*, 649.

¹⁰⁾ Mr H. W. J. Mulder, *Groen van Prinsterer, Staatsman en profeet*, 59, 70.

H. AMELINK — LANGERAK

Appél en voorstel

Onder bovenstaande titel is een geschrift verschenen in november van het vorige jaar bestemd voor de Generale Synode van de (syn.) Gereformeerde Kerken te Haarlem.

Het is van de hand van ds W. C. van den Brink, ds M. P. van Dijk, dr E. Masselink, ds E. J. Oomkes en ds M. Vreugdenhil.

Wie geen vreemdeling is in Jeruzalem weet dat deze namen verbonden zijn aan de stroming van de verontrusting in deze kerken. Het geschrift richt zich dan ook tegen de zogenaamde „nieuwe theologie”. De opschriften boven de hoofdstukken geven wel duidelijk weer waarover het gaat. I. De grondoorzaak. II. Aantasting van het Schriftgezag. III. Aantasting van het geloof door het Evolutionisme. IV. Verdonkering van de genade. V. Consequente horizontalisering. VI. Geen kerk zonder belijdenis(handhaving).

Afgedacht van de inhoud is het een voorbeeld van goede polemiek. Er wordt gestreden tegen bepaalde opvattingen, maar met een voortdurend hartzeer. Dat

klinkt in de woorden steeds door voor wie welwillend leest.

Uiteraard komen we de namen Kuitert, Augustijn, Lever en Wiersinga regelmatig tegen.

De naam Kuitert uiteraard bij het hoofdstuk dat handelt over de aantasting van het Schriftgezag. „Wij geven nog enkele voorbeelden van Kuitert's Schriftkritiek. In Trouw van 14 januari 1971 schreef Prof. Kuitert: 'wanneer we over de duivel spreken bedoelen we: ons kwaad kan ver boven de mensenmaat uitstijgen, maar het blijft ons kwaad'. Bekend is ook dat hij wat de brief van Judas en 2 Petrus inzake de gevallen engelen schrijven als zijn mening gaf „dat deze paar verzen over de gevallen engelen best uit de bijbel hadden kunnen blijven” (blz. 11)

Als het over het Evolutionisme gaat dan komt de naam van Prof. Lever te voorschijn. „Bedenklijk moet het genoemd worden dat Prof. Lever zich in 1969 („Waar blijve?") aldus uitliet over de aanvang van het leven: 'het kan niet ontkend worden dat de natuurwetenschappen momenteel op het spoor is van het ontstaan van het eerste leven op aarde', bedenklijk, omdat het evolutionisme uit dat eerste leven alles laat ontstaan zonder Gods scheppende macht” (blz. 12).

Bij het hoofdstuk dat handelt over de verdonkering van de genade komt de naam van Dr Wiersinga te voorschijn. De eigen conclusies voor de verzoeningsleer van Dr Wiersinga worden vermeld, o.a. deze: „Het offer van Christus schept een nieuwe verhouding

HIJ KOMT (III)

JESAJA: „Hoe liefelijk zijn op de bergen de voeten van de vreugdebode”. Jesaja 52:7.

Hij komt, de bode van een goede tijding!
Hoor, op de bergen schrijdt zijn lichte voet,
en Hij verkondigt vreugde en bevrijding
voor wie gevangen is, wie treuren moet.
Hij komt, die door de vrede zal regeren:
de wolf zal spelen met het kleine lam,
het kind zal met de leeuw, de slang verkeren,
omdat God in de mens gestalte nam;
Hij komt, Hij komt, die lam zal zijn en herder,
die geen gedaante heeft of heerlijkheid,
die tot het eind der aard regeert, en verder,
en die Zijn volk een lichtend heil bereidt.

Uit: „een boom in de wind” - nel benschop - uitg. kok, kampen

tussen God en mens, doordat het oproept tot inkeer en omkeer.” Daarvan wordt gezegd: „Stelling I lijkt goed, want natuurlijk, het offer van Christus roept op tot inkeer en omkeer. Wie zou dat ontkennen? Maar als uitsluitend daarmee de nieuwe verhouding tussen God en mensen omschreven wordt — doordat! — dan wordt het hart van het Evangelie uitgeschakeld.” „In het denken van Dr Wiersinga is geen sprake van schuldoverdracht.” Gekrenkt zijn we ook doordat Dr Wiersinga de Heilige Schrift op diverse plaatsen „aanpast” bij zijn z.g. effectieve verzoeningstheologie. In Gal. 3:13 (dat Christus voor ons een vloek geworden is) wil hij tegen de klaarblijkelijke betekenis in niet meer van de vloek van God spreken maar dat de mensen Jezus Christus vervloekten.” Bij het hoofdstuk over de consequente horizontalisering treffen we vanzelfsprekend de namen van Kuitert en Wiersinga aan. Dat ligt, gezien hun opvattingen, dan ook voor de hand. Als het gaat over de belijdenishandhaving wordt gewezen op een uitspraak van Prof. Augustijn al in 1969 gedaan: „Een uitspraak van de Geref. Kerken, waarin bepaald wordt dat de overheid, de kerken en haar leden een bepaald percentage van hun inkomsten behoren te besteden aan ontwikkelingshulp, is vandaag meer waard dan elke binding aan een oude of een nieuwe belijdenis” (blz. 25).

☆☆☆

Over al deze zaken is in ons blad reeds vaak geschreven. Vooral de naam van ds Visee moet dan genoemd worden. Toch is het goed om de vraag te stellen: wat is de verbindende schakel tussen de opvattingen die in deze brochure worden bestreden.

Ik dacht dat we dan de naam van Berkouwer moesten noemen. Toen

zijn dogmatische studiën begonnen te verschijnen, maakte ik kennis met zijn correlatie-begrip en het maakte heel veel duidelijker. Ik zal proberen dogmatische termen te vermijden en het in mijn woorden te zeggen, in de hoop Berkouwer geen onrecht te doen. Berkouwer maakte duidelijk dat de leer van de vrijspraak uit genade alleen en dat de leer van de heiliging in Christus altijd beantwoord moet worden met het gelovig amen zeggen op de boodschap Gods. En dat we op de vrijspraak in ongelof niet kunnen rekenen. Met andere woorden: de leer van de rechtvaardiging (om dat voorbeeld maar aan te houden) zegt ons niets, en heeft geen effect voor ons, als we dat gelovig antwoord niet willen geven.

Berkouwer maakt onderscheid. In zijn boek ver de verkiezing zegt hij „De weg van de belijdenis der verkiezing Gods is de weg van het geloof. Dat houdt niet in een correlatie, die de verkiezing Gods is de weg van het geloof. Dat houdt niet in een correlatie, die de verkiezing Gods afhankelijk zou maken van onze geloofsdaad. ZULK een correlatie tast de kern van deze belijdenis aan en tegen zulk een afhankelijkheidsverhouding heeft Dordt de soevereine verkiezing Gods beleden in een diep inzicht...” (De verkiezing Gods, blz. 26).

☆☆☆

Ik ben bang dat zijn leerlingen het correlatiebegrip ook daar hebben toegepast, waar Berkouwer het bepaald niet wilde toepassen. Er zijn feiten die blijven vast staan, ook als ze niet beantwoord worden in het geloof. Ik vrees dat men omgekeerd is gaan redeneren in de zin van „dat bestaat dan niet of het moet

Vervolg op pagina 50

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Correspondentie

Wanneer u wekelijks de kolommen van dit goede blad tot opbouw van het gereformeerde leven doorkruipt, doorleest of doorsnuffelt, zult u misschien wel eens denken aan de werkzaamheden, die aan zulk een uitgave voorafgaan. Ik voor mij vind elk blad een wonder. De uren van Schriftstudie, welke nodig zijn om u een minuut van stichting bij te brengen. De dagen arbeid, om dit blad te zetten, te drukken en te verzenden. De weken inspanning, om een serie Bijbelstudies voor onze Bijbelclubs te leveren. De jaren van levenservaring, die aan een onnozele opmerking ten grondslag liggen. Een predikant, destijds redacteur van dit blad, had eens een opvallend goede preek geleverd. Hem werd gevraagd: hoeveel tijd hij hier nu voor nodig had gehad. Zijn antwoord luidde: ongeveer 55 jaar. En daarom herhaal ik: elk blad is elke week voor mij een wonder.

Want uw schrijvers mogen niet alleen wekelijks door een paar kolommetjes dartelen. Daarbij komen ook de reis- en vergaderuren, de telefoongesprekken met gelijk- en andersdenkenden, de briefwisseling met hun lezers. Nu moet u niet denken, dat elke brief om een antwoord vraagt. Er zijn van die brieven, die je met een dankbaar hart in een mandje onder de schrijftafel bewaart. En andere brieven, die je in hetzelfde mandje deponert, met een gevoel dat varieert tussen lichte wrevel of een knetterende uitdrukking. Maar er zijn ook brieven, waar je graag op terugkomt, omdat er een gedachtenwisseling ontstaat, die de zaak verder brengt. Vandaag een paar van die brieven.

—o—

Een broeder uit Eindhoven is pijnlijk getroffen door de wijze, waarop ik in een artikel „Versobering” een reeks Daf-arbeiders ten tonele heb gevoerd (14 december jl.). Hij wil niet ontkennen, dat collega's van hem bij DAF iets dergelijks gezegd kunnen hebben, maar vraagt zich af of het dienstig is tot opbouw van het gereformeerde leven, dat over die onderneming op dergelijke wijze wordt geschreven. Hij meent dat op deze wijze allen, die bij DAF werken, een etiket opgeplakt krijgen, dat ze naar zijn stellige overtuiging niet verdienen. „Temeer daar br M. toch samen met mij en met een reeks DAF-arbeiders”, zo schrijft hij, „belijdt wat staat in Zondag 43 HC over de eer en goede

naam van mijn naaste” — „hoopt hij van harte, dat br M. de christelijke wil kan opbrengen om te begrijpen wat ik bedoel. En dat hij op grond daarvan bereid is in een volgend artikel recht te doen aan DAF-medewerkers in het algemeen en aan zijn zuidelijke broeders binnen DAF in het bijzonder. Dit is niet gemakkelijk, want ongelijk bekennen is niet de sterkste zijde van de gereformeerden, ook al belijden ze Zondag 2 HC. Maar graag ga ik ervan uit dat br M. in dit opzicht een buitenbeentje is”. Hij maakt van de gelegenheid gebruik, redactie en medewerkers Gods zegen voor 1974 toe te wensen.

Zo, dat was dat. Misschien herinnert u zich het artikel Versobering? Des te beter. Dan weet u, dat ik over de algemene noodzaak van nationale en internationale versobering schreef; daarbij een reeks voorbeelden aanhalende. In die reeks: een televisieverslag van hoe het bijvoorbeeld bij DAF aankwam. Dat zijn van die ervaringen, die een schrijver ongevraagd tegenkomt en noteert. Maar laat me een stuk antwoord mogen weergeven.

„Wanneer getuigen nog altijd betekent: verklaren wat een man gezien en gehoord heeft” — zo schreef ik die broeder — „dan verklaar ik dat ik persoonlijk aan de televisie gehoord en gezien heb, dat drie tot vier arbeiders in de werkplaatsen van DAF categorisch de verslechterende toestand in het DAF-bedrijf, tegen de achtergrond van de nationale toestand als oliecrisis etc., en bagatelle namen. De uitdrukking inzake WW (uitkering ingevolge de Wet op de Werkloosheid) werd vrijwel letterlijk genoteerd.”

„Dat is vervelend voor DAF, ik geef het toe. Maar als ik iets publiceer, dat categorisch schijnt, lijkt het me goed de bron te noemen. Anders gelooft men mij niet. Dat lang alle DAF-medewerkers het hier niet mee eens zijn, wil ik voetstoots geloven. Maar dat de TV nu net uitgerekend die 3-4 man aan de tand voelt, die iets voor de DAF onaangenaams moeten zeggen, is me niet duidelijk. Tenzij de TV een grote reeks arbeiders uithoorde, en hiervan zou hebben geselecteerd hetgeen men gebruiken kon. Ik geef toe: zo werken de nieuwsmedia soms wel, geloof ik. Maar dan vraag ik u: waarom laat uw directie dat toe? Wanneer er een overval in mijn bankkantoor is, verbieden mijn instructies mij categorisch ook maar 1 persmuskiet of TV-man binnen te laten!”

Toch wil ik deze gelegenheid gebruiken, onder de aandacht van onze lezers te brengen het feit: dat lang alle DAF-mensen niet zo lichtzinnig zijn als de reeks, die door de TV ten tonele is gevoerd. En dat we met vreugde kunnen vaststellen, hoe zeer Daf-mensen in het geweer komen, wanneer de DAF ongunstig in het blauwe kijkkastje wordt gezet. „Overigens incasseer ik gaarne uw goede wensen, welke ik spoorlags reciproc, voorzover dat beneden de rivieren nog is toegestaan na Driekoningen”, zo besloot ik. En nu maar hopen, dat geen collega-persmuskiet me Zondag 43 voor de neus gaat houden....

—o—

C. P. PLOOY - EDE

De brief van Jakobus

In de gemeente géén aanneming des persoons
(2 : 1-13)

Het 1e vers van hfdst. 2 sluit helemaal aan op het laatste van hfdst. 1. Onze hoofdstukkenindeling is zeer betrekkelijk van waarde, soms is ze eer schadelijk, dan nuttig. Jakobus wekte in 1 : 27 op tot het zich onbesmet bewaren van de wereld. In 2 : 1 e.v. geeft hij een voorbeeld van wereldse stijl, en dat zal hij niet uit zijn duim gezogen hebben. Zulke situaties kwamen voor in de kring

der gelovigen aan wie hij schrijft. Dichter bij de grondtekst blijft de volgende vertaling van vers 1:

„Mijn broeders, verbindt het geloof in onze Heer Jezus Christus der heerlijkheid niet met het aanzien van personen” (Keulers). Het één sluit het ander uit. Wie Christus' heerlijkheid gelooft en belijdt, laat zich niet meer imponeren door aardse heerlijkheidjes! Christus' heerlijkheid maakt ons immuun, voor gouden ringen en prachtige kleding (vers 2). Het verhaal van vers 2 en 3 spreekt verder voor zichzelf. De

Willebrordvertaling geeft als volgt de konklusie van vers 4 weer:

„...maakt ge u dan niet schuldig aan een kwaadaardig soort diskriminatie?”

Voor de „aanneming des persoons” verg. Deut. 10 : 17; 1 Sam. 16 : 7; Luk. 20 : 21; Hand. 10 : 34; Rom. 2 : 11; Ef. 6 : 9; Kol. 3 : 25; Gal. 2 : 6; 1 Petr. 1 : 17.

Rechters hebben te oordelen zonder de persoon aan te zien, d.w.z. zonder te letten op de positie of de rijkdom of de armoë van de aangeklaagde. Steekpenningen, 'n omkoopsom, moeten van de hand worden gewezen. Het recht van de arme behoort in een onbevooroordeelde rechtspraak evenzeer gewaarborgd te zijn als dat van de rijke en aanzienlijke. Geen klassenjustitie! en geen rassendiskriminatie!

Is Jakobus de apostel van de revolutie, zoals Maria in haar lofzang de revolutie zou bezongen hebben, zoals men tegenwoordig zegt? We dienen sekuur te lezen

wat er staat. Jakobus stelt hier tegenover elkaar het oordeel van de wereld en het oordeel in Gods koninkrijk, over mensen die het niet breed hebben, maar die God liefhebben. Naar het oordeel der wereld: arm. Naar de maatstaf van Gods Koninkrijk: rijk. Want: erfgenamen van het Koninkrijk! In de gemeente behoren we „armen naar de wereld” niet als zodanig te behandelen, maar als „rijken in Gods Koninkrijk”. Dus: met onderscheiding en liefde. God heeft hen uitverkoren. Niet om, maar ondanks hun armoede. Ja, om Christus' wil, die om onzentwille arm geworden is, terwijl Hij rijk was, opdat wij rijken zouden worden, door Zijn armoede. (2 Kor. 8 : 9)

Hier worden onze maatschappelijke maatstaven en verhoudingen volkomen gerelativeerd. Wat wij rijk en arm noemen wordt door Christus' komst in de wereld ineens zeer betrekkelijk gemaakt. In de gemeente: als het goed is

Een andere brief kwam van een zuster, die verontrust is door mijn artikelen over dromen-en-zo. Ze schreef onder meer:

„Begeven we ons niet (bewust of verreweg meestal onbewust) op occult terrein? Dingen, waarvoor de meeste mensen gevoelig zijn; wat onverklaarbaar, geheimzinnig is, interesseert ons wel; het blijft altijd min of meer hangen. Veel meer dan verklaarbare dingen; wel een bewijs, hoe riskant dat kan zijn. Want — zo kan je redeneren — als dit mogelijk is, waarom dát ook niet? En dan ga je van lieverlee rekening houden met onverklaarbare mogelijkheden. Want er is veel meer tussen hemel en aarde dan wij weten; dat geef ik direct toe. Maar tegelijk weten we, dat wij als Christgelovigen daar wel heel huiverig voor moeten zijn. 't Beïnvloedt ons denken en doen veel meer dan we zelf vermoeden. Wat zou het leven beangstigend worden wanneer je bijvoorbeeld rekening moest houden met een nare droom; zelfs wanneer je zo'n droom terugkrijgt.”

Deze zuster vertelt verder, dat een gedroomde sterfdatum haar tot een obsessie geworden is. En ze eindigt: „ik geloof dat we met ingevingen, dromen enz. heel voorzichtig moeten zijn. En hoe kunnen wij dit alles toetsen aan Gods Woord? Waar ligt de grens tussen verklaarbaar en occult?”

Uit mijn antwoord haal ik de essentie als volgt aan.

„Onder occult wordt verstaan: hetgeen bedekt, ongeweten is. Maar de heilige vrees voor het ongewetene, voor het numineuze, is in wezen ongelovig, heidens. Niet alleen verdwijnt de vrees voor het onbekende, wanneer dat bekend geworden is. Maar bovendien is er niets in de schepping, waarover de mens niet als onderkoning, dus als ontdekker (ont-dekker), exploitant, explorant is gesteld. Wanneer wij de onbekende onderdelen van de schepping komen te ont-dekken, zijn ze niet langer occult, vreesaanjagend — maar bekend, bruikbaar of verwerpe-lijk.”

„Wij begeven ons dus bewust op occult terrein; na wetenschappelijke exploratie is dat niet occult meer, maar goed of slecht te noemen. Veel huiver is pas nodig, wanneer het uitgesproken demonisch blijkt te zijn. Maar vele goede gaven van onze goede God vervullen ons nog ten onrechte met vrees en huiver. Daar moeten we van af”.

„Het leren omgaan met onze dromen kan daar veel aan bijdragen. Wie min of meer geleerd heeft zijn dromen aan te tekenen, te ontleden, te gebruiken — leeft blijer, opener en meer bewust. God spreekt vaak tot ons in dromen. De Bijbel staat er vol mee. Denk aan Jozef, de zoon van Jacob. Ook aan Jozef, de man van Maria.”

„Toetsen aan de Bijbel? Och kenden we de Bijbel wat beter, dan zouden we van dromen niet schrikken. Job zei zelfs van koortsdromen: deze dingen doet God twee of drie maal in een mensenleven, om hem tot bekering te brengen (!)”

Onze geachte zuster is door het bovenstaande allerm minst gerustgesteld. Ze verwijst naar Deuteronomium 29 : 29 waar staat: „De verborgen dingen zijn voor de Heere onze God — maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen”.

Jawel. Wie de kerkstrijd over de veronderstelde wedergeboorte heeft meegemaakt, herinnert zich deze tekst levensgroot. Die was goed om onze valse profeten te bestrijden, welke leerden dat wedergeboorte een soort theologische denkconstructie kon zijn. Maar ik zou deze tekst niet graag als een slagzin zien gebruikt ten aanzien van alle dingen, welke (momenteel) voor ons verborgen zijn. Ik zou geen nieuw boek durven lezen. Ik zou de krant niet durven openen. Want alles, wat vandaag voor ons verborgen is, kan ons morgen bekend zijn. En als ik ermee zou moeten rekening houden, dat God het voor mij verborgen hield?

Het betreden van de maan (door vele mensen als summum van menselijke zondige hoogmoed gezien; door profeten een ten dode opgeschreven expeditie geacht) is er nu net een bewijs voor: dat de Heere ons toestaat, zijn schepping te onderzoeken, te bouwen en te bewaren. Zo komen er steeds meer dingen aan het licht, welke voorheen in het donker lagen. En wie bang is, bedekte dingen te ont-dekken, is bang voor het van God gegeven leven. Lijkt me.

—o—

Tenslotte een tersluiks gelezen correspondentie tussen onze tekkel Babs en een van haar fans. Onze Babs ontving van een lief meisje de volgende brief:

„Beste Babs, hartelijk gefeliciteerd met je verjaardag! En een gelukkig nieuwjaar voor jou en Noortje en je baas en bazin. Dat je nog maar een ontzettend oude hond mag worden hoor.

Het spijt me dat ik je een hele tijd niet heb geschreven. Ik was je helemaal vergeten. Jij bent 12 hè? Ik pas 11. Zeg Babs, ken jij Irjan? Op welke school zit jij? Zeker op de Honden Burger School? Ik op de Lagere School en dan misschien naar het gymnasium.

Dag Babs! Een stevige poot voor jou en Noortje en de groeten aan je baas en bazin”. Was getekend: Ellen. Waarop Babs, mede namens haar dochter Noortje, het volgende terugblafte:

„Lieve Ellen, wat aardig van je om aan mijn verjaardag te denken. Dank je wel voor je leuke kaart! Met Noortje gaat het goed maar ik word een dagje ouder. Gehoor, gezicht en hoesten..... Praat er niet van! Ik ben niet meer op school, Ellen; vroeger wel, op de Hogere Blaf School. Ik deed het goed al zeg ik het zelf. Zie je die reiger aan de ommezijde? Die heeft alle goudvissen uit de vijver opgevreten, de schoelje, en ik maar blaffen. Groetjes terug aan Irjan en tot later. Je Babs”.

Jawel, zo staat het er. Ongeveer.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

allen rijk gemaakt door de armoe van Christus. Waar maken we ons nog druk over? Wat voor zin heeft het om „rijk te zijn in de tegenwoordige wereld” (1 Tim. 6 : 17)? Geeft het voordeel? Het was voor de rijke jongeling een onoverkomelijke handicap (Luk. 18 : 18-27). Geeft dan het arm-zijn een wit voetje bij God? Waarom zou Agur dan bidden: geef mij armoe noch rijkdom? Spr. 30 : 8.

Neen, bij God is geen aanzien des persoons.

Omdat Christus voor rijken en

armen zijn rijkdom heeft opgegeven om voor ons arm te worden, mogen armen hun armoe inwisselen en mogen rijken hun rijkdom inruilen voor Christus' rijkdom: een schat in de hemel (Matth. 6 : 20, Luk. 18 : 22).

Zij aan wie Jakobus schrijft hebben hoofdzakelijk wel tot de armen behoord, die door hun rijke volksgenoten (misschien zelfs geloofsgenoten?) kwalijk behandeld werden (vers 6). (Er is geen reden om bij de processen aan geloofsvervolgung te denken; het speelt zich af op maatschappelijk niveau.) Maar zo wordt de goede Naam, die bij de doop is beladen en aangeroepen gelasterd. Eén Naam is ons áller hope, en elke vorm van diskriminatie in de gemeente verduistert deze Naam. (Vers 27 doet toch wel sterk vermoeden, dat bedoelde rijken ook tot de gemeente behoorden.) Laat ons de koninklijke wet vervullen: uw naaste liefhebben als uzelf. Dit gebod des HEREN, staat als lief-

degebod boven ons áller leven, van rijk en arm, zoals een koning staat boven al zijn onderdanen, rijk of arm, en ze regeert zonder aanzien des persoons (vers 8). Handelen we toch met aanzien des persoons, dan krijgen we deze wet tegen ons (vers 9), en dan helpt het ons niet of we al enig onderdeel der wet gehouden hebben, maar dit grote gebod des naastenliefde niet, want staat toch die hele koninklijke wet tegenover ons (vers 10, 11).

God is één, zijn wet is één, ons leven behoort één te zijn, van mensen uit één stuk. Geen gespleten figuren, en geen opgesplitste gemeenten, door welke vorm van diskriminatie ook. Bedenk, dat we geoordeeld zullen worden door de wet der vrijheid (vers 12), d.w.z. de wet, die in haar opschrift de vrijheid als het grote Godsge-schenk proklameert; die in de vrijheid brengt en allen in de gemeente noopt elkaar in vrijheid te laten en de ander in zijn waarde

te laten, een waarde die bepaald wordt naar de dure prijs van het kostbare bloed, waarmee we allen vrijgekocht zijn (1 Petr. 1 : 17-19). Het oordeel zal onbarmhartig opkomen tegen hen die onbarmhartig geweest zijn, maar het oordeel gaat op zij voor betoonde barmhartigheid (vers 13). (Hier is dus geen goddelijke, maar menselijke barmhartigheid bedoeld.)

Vervolg van pagina 47

Appél en voorstel

alternatief uitgelegd worden". Zo kwam — mede door de overschatting van de wetenschap — er een alternatieve scheppingsleer, een alternatieve verzoeningsleer met een alternatieve zondeleer en wat er verder maar op te noemen valt. Ik vermoed dat de schrijvers van genoemde brochure en de medestanders, die hun naam eraan verbonden hebben, dit verband niet gezien hebben of, als ze het wel gezien hebben, het niet hebben gezegd.

Als men dit verband in rekening brengt valt er fundamentele kritiek te oefenen op de moderne theologie. Wat bij Berkouwer een ernstige waarschuwing is, nl. dat we op Gods heilsdaden niet kunnen bouwen, als we dat niet doen in het geloof, is een sleutel geworden om alle mogelijke dwaalleer die in deze brochure wordt bestreden ingang te doen vinden. Het wordt dogmatisch dunkte me zaak het correlatiebegrip van Berkouwer te onderzoeken, te analyseren en na te gaan hoe dat bij zijn leerlingen gewerkt heeft. Het is b.v. moeilijk om te geloven dat de hel bestaat. Maar als men dan redenerend vanuit een verkeerd correlatiebegrip zegt: daarom bestaat hij niet, dan weersprekt men de H. Schrift, ja de Heiland Zelf. Het blijkt moeilijk voor sommige geleerden te geloven in het Bijbels scheppingsbericht. De schepping als een daad van God. Maar als men dan omzwenkt naar het evolutionisme, dan heeft de H. Schrift geen gezag meer. En inderdaad: waar blijven we dan?

Nu het antwoord is duidelijk: dan zijn we nergens meer. Want als de één het recht heeft om te zeggen die en die regels mogen voor mij wel uit de Bijbel, dan heeft een ander het recht om dat van andere regels ook te zeggen.

☆☆☆

Deze brochure eindigt met een reeks voorstellen aan de Generale Synode om een aantal dwalingen ondubbelzinnig af te wijzen. Dat is een goede zaak. Maar de achtergronden dienen duidelijker aan het licht te worden gesteld.

De schrijvers lijden overigens aan een soort hoog-kerkelijkheid. Ze zeggen: „dit schrijven wil gericht zijn zowel aan de Generale Synode als aan alle kerkleden, omdat die een eenheid vormen. Het doet ons groot verdriet, dat de eenheidsband tussen kerkleden en synode niet beter functioneert; want alleen als de synode samen met de kerkleden haar taak weet te verrichten — in ge-

meenschappelijk geloof en gebed — kan zij zich verbonden gevoelen met „alle heiligen”.

„Omdat het geloof aan al de heiligen is overgeleverd, is het de eerste taak van de generale synode om te waken over de verkondiging en de belijdenis”. Het laatste is natuurlijk gewoon niet waar.

Het is niet de eerste taak van een synode om te waken. Het is de eerste taak van de kerkeraden. Het kerkrecht dat men in de (syn.) Geref. Kerken heeft ingevoerd heeft de schrijvers te pakken. De Bijbel zegt nl. heel iets anders over het waken over de

kudde. Hier wrekt zich dat deze bezwaarden dat, wat in 1943/44 is gebeurd toch maar geslikt hebben. Wie het van een synode verwacht bouwt op zandgrond. Daar helpt geen bidden tegen. Alle zaken hebben hun samenhang en de kerkgeschiedenis heeft hen niet genoeg geleerd.

☆☆☆

Wie de brochure wil lezen kan hem kopen door storting van f 1,75 per stuk op giro 240251 ten name van de heer P. C. Monster, Laan van Nieuw Oostende 394, Voorburg.

„Een gesloten deur... een open venster.”:
de zorg voor de geestelijk gehandicapte naaste.

ZINVOL LEVEN

„Geen mens ontkomt hieraan zichzelf één keer of eindeloos
[te vragen]

Wat is de zin van mijn bestaan van dat ik leef en werk van dat ik bemind word en bemin van dat ik verder moet

[en wanhoop]
van dat ik mij hier thuis voel of een vreemdeling op aarde

geen mens ontkomt hieraan vandaag of morgen vroeger of later in het zonlicht of in het donker van de nacht of hij ertoe doet of het ertoe doet dat hij hier is

en of ergens gedankt wordt voor zijn bestaan.”

Zelf kan een imbeciel kind zich niet afvragen of zijn bestaan als zinvol kan worden ervaren. Zijn ouders zullen zich wel voor deze vraag gesteld zien; de vraag waarvoor zij zich geplaatst zagen en waarop zij herhaalde malen misschien geen antwoord vonden. Toen hun kindje geboren werd en ze merkten dat het anders was dan andere kinderen, en zelfs totaal anders, namelijk geestelijk gehandicapt, hebben ze zich ongetwijfeld afgevraagd of de komst van dit kind enige waarde zou kunnen hebben. Was dit kind zelf wel waarde-vol? Had het zin dat dit kind geboren was?

Of was het zinloos dit kind een leven te geven waarin het verzorgd zou moeten worden van de wieg tot het graf met wie weet hoeveel problemen, zonder dat het zelfstandig zijn weg zou kunnen gaan?

★ Euthanasie

In deze tijd van medisch-technisch kunnen, van de daarbij pas-

sende huidige medische ethiek, waarin ontzettend veel geschreven wordt over euthanasie en abortus provocatus, komen steeds meer stemmen op die zeggen dat het goed is dat de arts menselijk leven beëindigt, wanneer de patiënt daarom vraagt. Hij kan dan de medische behandeling staken, (passieve euthanasie), maar ook kan hij een medische handeling verrichten (actieve euthanasie): door middel van een injectie de patiënt van het leven beroven of van het leven te verlossen.

De geestelijk gehandicapte kan echter niet zelf om beëindiging van zijn leven vragen. De ouders komen dan in de plaats te staan van de „patiënt” en zij mogen de beslissing nemen.

Zij kunnen daarbij de hulp inroepen van de arts. Deze is echter de laatste jaren in een moeilijke positie gekomen: Bij zijn beëindiging heeft hij zich verplicht in de toekomst te handelen onder invloed van de volgende grondregel:

„Hij zal menselijk leven behouden, sparen, en verlengen, waar en wanneer hij dat kan.”

Door deze grondregel is de arts bondgenoot van het leven en vijand van de dood geworden.

Dat aan deze regel niet getornd mag worden is mijns inziens duidelijk wanneer men bedenkt dat onder invloed van deze grondregel de vertrouwensrelatie tussen arts en patiënt tot stand komt.

Van den Berg noemt in zijn boek: „Medische macht en medische

ethiek”, deze regel zelfs „heilig”. Maar tegelijkertijd pleit Van den Berg voor een nieuwe medische ethiek, die inhoudt dat het „de arts geboden is menselijk leven te behouden, te sparen en te verlengen, waar en wanneer dat zinvol is.”

Van den Berg gaat er daarbij van uit dat, wanneer menselijk leven slechts een belemmering van het sterven is geworden doordat de patiënt oneindig lang in leven wordt gehouden door allerlei kunstmiddelen, dat dan dit leven niet „zinvol” meer is te noemen. Hij gaat zelfs verder: „Eindeloos verlengd leven is geen menselijk leven meer, maar een biologisch residu daarvan dat hij met andere levende wezens deelt.”

Van den Berg pleit dan ook voor euthanasie in de zin zoals het woord zelf zegt: „Een handeling, die verlichting of voorkoming van „lijden” ten gevolge heeft.”

★ Twee vragen

Twee vragen komen naar aanleiding van het gezegde van Van den Berg naar voren; ten eerste: Wanneer houdt leven op „zinvol” te zijn... en ten tweede: Wat is menselijk leven? (Waar ik in het volgende artikel op in hoop te gaan.)

★ Wanneer houdt leven op „zinvol” te zijn?

Deze uiterst belangrijke vraag is vreselijk moeilijk te beantwoorden. Vooral, omdat ieder mens verschillende normen aanlegt voor het leven, en de waarde daarvan.

Heeft het lijden van de ouders ten opzichte van hun geestelijk gehandicapte kind, heeft het kind zelf, dat lijdt, een functie? Heeft dat, wat het kind doet, een functie? Is het zinvol, dat wil zeggen, vol zin, betekenis hebbend, dat het kind leeft?

Vaak is het kind een bron van verdriet en zorg voor de ouders, die het hebben verwacht met hoop voor de toekomst.

Later verandert die verwachting in vrees; ze leven dan tijdenlang tussen hoop en vrees.

Wanneer dan de hoop in zekerheid omslaat dat hun kind geestelijk gehandicapt is, kan het zijn dat de ouders hun kind zien als een schijn-kind; hun ouderschap als een schijn-ouderschap.

Ze begrijpen dat ze in hun verwachting (waarin het kind als kind leefde) werden bedrogen. Maar door hun verwachting reeds werden de ouders tot echte ouders, werd hun kind al echt kind.

Door de verwachting van de ouder heeft het kind al plaats in en deel aan de mensenwereld, al vóór de geboorte.

Ouderschap en kindschap moet echter bestand blijken te zijn tegen zwakzinnigheid.

De ouders moeten de zin van het anders-zijn van hun kind leren zien en aanvaarden.

Sommige ouders zien echter die zin niet van dit — voor hen — gebroken leven. Ze zien een gesloten deur, waarvoor ze geplaatst zijn.

Ze zien hun kind dat in hun verwachting heeft geleefd, maar weinig deel heeft aan hun gezamenlijke toekomst. Het kind kent bijvoorbeeld geen persoonlijk contact, het herkent de ouders niet. Deze zien slechts het lijden van hun kind en hopen dat dit niet te lang zal duren.

Dit geldt voornamelijk voor de

kinderen die geestelijk gehandicapt zijn en op idioot niveau functioneren: kinderen waarvan het bestaan slechts vegetatief is: een plantenleventje leiden ze. Zó broos zijn ze, zo voorzichtig moeten ze geholpen worden door verpleegsters, — want vaak gaan deze kindjes reeds jong uit huis — dat ze als kasplantjes verder groeien.

Bij de imbecille kinderen kunnen de ouders dezelfde strijd doormaken als hierboven beschreven staat; immers, ook zij hebben een gevoel van een schijn-ouderschap, een ouderschap dat eerst teleurstelt. Maar deze kinderen hoeven niet de hele dag in bed te blijven liggen; ze zijn nog aanspreekbaar als ze ouder worden, en ze kunnen de ouders herkennen, hebben contact met hen.

Het ouderschap van deze ouders is er één van een ouderschap ten opzichte van een geestelijk gehandicapt kind, maar..... een echt ouderschap!

★ Toch kunnen ook deze ouders 't water tot de lippen voelen stijgen, zodat ze in hun wanhoop om hun verloren gegane verwachtingen, en het leed van hun kind, liever een eind maken aan dit voor hen zinloze leven, dan dit kind voort te laten leven.

Een voorbeeld van deze menselijke beslissing, die ik wel begrijpen, maar niet als juist erkennen kan, stond in 1970 in de kranten: „Vrijspraak voor vader die dochttertje van leven beroofde”. Zijn geestelijk gehandicapt dochttertje sloeg thuis alles kort en klein, brak ruiten en liep met het hoofd tegen muren. De vader gaf toen op een bepaalde dag Sylvie, tien jaar oud, zoveel verdovende middelen uit een fles, dat het meisje na tien minuten rustig stierf. De vader werd in hechtenis genomen en van moord beschuldigd, maar na drie weken op vrije voeten gesteld. Voor de (franse) rechtbank verklaarde hij geen spijt te hebben van zijn daad en het op-nieuw te doen, mocht hij ooit weer in dezelfde omstandigheden raken.

Het probleem van de euthanasie

was daarmee in Frankrijk direkt aan de orde gesteld. Zinloos leven... voor déze vader. Niet graag zou ik echter met behulp van dit voorbeeld deze vorm van euthanasie blij willen begroeten.

Alle regels zijn slecht, wanneer ze klakkeloos worden toegepast. Ieder geval is anders. Als christenouders heeft men misschien ook een andere taak dan de bovengenoemde vader zich voor ogen had gesteld.

Ouders die zo moedig en zo lang geprobeerd hebben hun kind nog iets van levensgeluk mee te geven, die volgehouden hebben tot het — misschien wel bittere — eind, voor hen heb ik bewondering.

Is het niet zo, dat er hulpverleningsvormen zijn gekomen om ook deze ouders bij te staan bij hun vaak zo moeilijke taak?

Deze ouders hebben hun kind willen aanvaarden en hebben dit kind willen helpen om nog iets van een menselijk bestaan op te bouwen.

Misschien zagen zij de zin van het leven van hun geestelijk gehandicapte kind. Misschien zagen zij het als een opdracht van God om juist dit kind op te voeden voor zover dat mogelijk was.

Misschien ook wilden zij dit kind als een geschenk aanvaarden, zoals zij ook hun gezonde kinderen aanvaard hadden of zouden aanvaarden.

Weer komt het gedicht uit het begin van dit hoofdstuk naar voren: „Wat is de zin van mijn bestaan?”

Misschien de band die een geestelijk gehandicapt kind in een gezin kan smeden?

Misschien de aandacht die door een gehandicapt kind, onbewust, wordt gericht op de gebrokenheid van ons bestaan? Dat wij er even bij stil staan dat wij zo rijk gezegend zijn door onze hemelse Vader, terwijl er zoveel leed om ons heen is; en dat wij daarom onze harten wijd moeten openstellen? Wanneer ouders samen tot de conclusie zijn gekomen dat zij dit kind, samen ontvangen, samen zullen laten groot worden, al zou dat laatste alleen in lichamelijke zin bedoeld zijn, wie zou hen dan het recht willen ontzeggen met het kind te doen wat hun goeddunkt?

Wanneer het echter eenmaal aanvaard is door de ouders, dan heeft het ook het recht geheel en al en voor zijn hele leven aanvaard te worden, waar dat enigszins mogelijk is.

Bovendien moet het ook met liefde verzorgd worden.

En nu ik deze woorden schrijf, denk ik er aan, dat déze woorden misschien wel het antwoord zijn op de vraag: „Wanneer houdt leven op zinvol te zijn?”

Dàn, wanneer niemand meer rondom het geestelijk gehandicapte kind staat, die het liefheeft, die het verzorgt, vertoelt.

Dit kindje heeft dan namelijk geen waarde meer om als mens te leven.

★ Zin van de hulp

Daarbij denk ik even aan de menselijke reactie die ik van een verzorgster van geestelijk gehandicapten in een inrichting, hoorde naar aanleiding van het vele gepraat over de euthanasie-kwestie (onder invloed van programma's van Henk Mochel voor radio en t.v.) en ook door de discussie die op gang was gekomen door de zaak Noordwolde-Leeuwarden vorig jaar, waar de arts Mevrouw Postma haar moeder uit haar lijden had verlost.

Ze had het over het vroegtijdig beëindigen van het leven van geestelijk gehandicapten, of het plegen van abortus.

Ze reageerde verdrietig in een vraaggesprek: „Als wij steeds weer horen praten over het zinloze van het bestaan van geestelijk gehandicapten, dan blijft er voor ons weinig moed over om door te gaan met ons werk. Wat is dan nog de zin van ons werk?”

Een andere reactie was tegenovergesteld maar niet minder intens gemeend: „Wij zullen blijven vechten, alleen maar door onze liefde te blijven geven aan de geestelijk gehandicapte medemens; dan zal de buitenwereld begrijpen dat wij blijven zorgen voor hen, die deze zorg nodig hebben om als mens te kunnen leven!”

TINEKE VERBURG
Haarlem

Geraadpleegde literatuur:

Prof. Dr J. H. van den Berg: Medische Macht en Medische Ethiek. G. F. Callenbach N.V., Nijkerk 1969, en Dr W. Metz, Onnozel leven. G. F. Callenbach N.V. Nijkerk 1972.

De bij dit artikel geplaatste foto's zijn met toestemming van de redactie overgenomen uit de Contactblad „Philadelphia”.

Boek-besprekingen

Het is niet vanzelfsprekend !

Dat ervaart elk mens, wanneer zich plotseling een tegenvaller of een meevaller voordoet. In elk mensenleven komen de ineens afgebroken verhoudingen voor tussen mensen, die zo vanzelfsprekend leken. Soms ontstaat er tussen mensen een harmonische verhouding, terwijl de buitenwacht dacht dat er steeds ruzie was. Gebruiken wij in zulke situaties, waarin het niet vanzelfsprekende zo duidelijk naar voren komt, niet vaak het woord „God”?

In elk geval houdt de kerk zich

— als 't goed is — met de niet vanzelfsprekende mogelijkheden bezig. Het wijzen op dit niet vanzelfsprekende, is de boodschap van de kerk, waardoor de alledaagse dingen in een bepaald perspectief komen te staan. Ja, het is alsof zich in het alledaagse gebeuren ineens nieuwe mogelijkheden voordoen, wanneer wij het leven van alledag zien in het licht van de boodschap van de kerk. En als deze mogelijkheden oplichten, wanneer het woord „God” iets gaat betekenen in het leven en in de verkondiging, dan zijn zonde en schuld geen vanzelfsprekend „noodlot” meer.

Vergeving is verbreking van het noodlottige, het vastgelopen.

Verzoening is, dat het gedane kwaad en de daaraan verbonden schuld van de mens los gemaakt wordt en zelfs te niet gedaan.

Als dit geen vlot uitgesproken woorden of lege hulzen zijn, maar echt leven, dan komt het mensenleven in een helder perspectief te staan.

Wij zien het katastrofale van de zonde in ons leven en in de wereldgeschiedenis. Dit heeft echter niet het laatste woord, wanneer we het tenminste maar niet zien als vanzelfsprekend.

Soms leef je in een ogenschijnlijk vastgelopen situatie. „En dan toch het vertrouwen opbrengen van een verzoening die ver boven de individuele mens, ja, boven de mogelijkheden van heel het mensengeslacht, uitgaat. De plaats waar zoiets verteld kan worden is de kerk.”

Dit is een citaat van prof. dr C. A. van Peursen uit zijn boekje „Het is niet vanzelfsprekend”. In dit boekje zijn enkele zondagavondlezingen voor de N.C.R.V. over de functie van de kerk gebundeld. Ik ga nog even verder met een weergave van enkele van zijn beschouwingen.

Begrippen als vergeving en verzoening moeten in een preek en in onze gesprekken niet als magische formules gehanteerd worden. Zij moeten verbonden worden met het leven van Jezus Christus in wie deze woorden werkelijkheid werden. Deze verzoening moet in het leven van de mensen functioneren in het opzoeken van gevangenen, in opheffen van onrechtvaardigheid, in het weer op gang brengen van verbroken relaties en gesprekken. Dit moet onze visie op de werkelijkheid radikaal maken, d.w.z. zij moet de structuren van schuld en God-vergetenheid onderkennen.

Dit betekent niet alleen, dat de mens zijn eigen uniciteit gaat ervaren en beleven, maar ook zo positief mogelijk t.o.v. anderen handelt en meer voor hem betekent!

In deze beschouwing speelt Jezus Christus de centrale rol. Ondanks de verschillen in de verhalen rondom de openbaring, verwijzen zij alle naar iets **echts**, iets **werkelijks**. Onze woorden schieten hiervoor te kort, omdat het niet alleen maar gaat om een bevrijding van een volk of van de mens. Het gaat om een nog verderreikende bevrijding. Verder dan het vergankelijke leven.

Jezus Christus openbaart in zijn opstanding, dat Hij niet alleen inspireert tot beter handelen en tot vernieuwing van ons leven hier en nu, maar dat hij ook de doodsbarrrière doorbrak. De dood is niet een vanzelfsprekend eind; het heeft niet het laatste woord. De opstanding en het geloof in Jezus

Bestel nu reeds de 'Hulp bij de Bijbelstudie'

Binnenkort verschijnt het tweede deeltje van 'Hulp bij de Bijbelstudie' „De profeet Jona” van de hand van Prof. C. Veenhof. We wijzen er op dat we velen die het eerste deeltje bestelden moeten teleurstellen, het was na het verschijnen onmiddellijk uitverkocht. **Een herdruk voor deze prijs is niet mogelijk.**

Bestellingen dienen **uitsluitend** te geschieden op gironr 575663 t.n.v. G. de Kruijf, Troelstralaan 252, Utrecht. De prijs is: per 1 ex. f 1,75; 5 ex. f 7,50; 10 ex. f 14,—; 20 ex. f 27,—. Elke 10 meer f 13,50.

Christus breken door onze vergankelijkheid heen en door het hier-en-nu-zichtbare. Dit betekent ook, dat de gelovige kan weten dat een volledige vernieuwing van ons leven, van onze maatschappijstructuren in het hier en nu onmogelijk is. God betekent meer dan medemenselijkheid.

Jezus Christus is meer dan inspiratie tot vernieuwd optreden. Anders gezegd: hoe meer de mensen waarde hechten aan de kerk als sociologische groep, aan een kerkverband, aan de kerk als organisatie, desto meer verdwijnt God uit de kerk. Van de weeromstuit praten de mensen wel erg veel over God, maar hun leven is er steeds minder naar.

Capitulatie van de kerk als organisatie, als „macht” is volgens Van Peursen een voorwaarde voor een betere beleving van het religieuze. Ook hier geldt: Wie zijn kerk als organisatie wil behouden, zal haar verliezen. Daarom kan Van Peursen tot de konklusie komen, dat de kerk een werkwoord is. Dat lijkt vreemd. Het gaat echter om een gebeuren, een proces. Het gaat niet om het hebben van een kerk, maar om het met elkaar kerk-zijn.

Hoe moet dit kerk-zijn dan tot uiting komen? Moet de kerkeraad voorop lopen in protestmarsen? Dit is een zielige opvatting van de kerk.

De kerk is méér, maar een kerk die de „sociale aktie” verwaarloost (bijv. de diakonie) is niet ten volle kerk.

Kunnen wij precies uit de doekjes doen, wat het is: ten-volle-kerk-zijn. Nee! Principieel niet. Wij vinden hier bij Van Peursen terug, wat prof. K. J. Popma regelmatig heeft beklemtoond: de kerk is in de wereld en voor de wereld en tegelijk niet van de wereld. En daarin ligt haar geheimenis en haar kracht en haar inspiratie. De taak van de kerk is o.a. de ogen van de mensen open houden voor wonderen, d.w.z. voor de signalen van het rijk van God. Ook al zijn wonderen soms achteraf wetenschappelijk verklaarbaar. De wetenschap kan ze niet vervangen.

Kort gaf ik enkele gedachten uit Van Peursen's boekje weer. Het is de filosoof en niet de theoloog, die hier spreekt. De schrijver heeft een mooie stijl en een mooi woordgebruik. Geen bonkige gereformeerde taal. Zijn taalgebruik is rank, ook een beetje ijl. Ik kan me voorstellen, dat er lezers zijn, die hem wat vaag vinden en te algemeen. 't Is mooi geformuleerd, maar wat betekent het nauwkeuriger wanneer hij spreekt over het rijk van God, over het gebed, de presentie Gods e.a.? De schrijver kan dan antwoorden, dat het hem daarover in dit geschrift niet gaat. Ook kunnen dat vragen zijn, die eerder voortkomen uit wantrouwen tegenover een schrijver, dan uit de behoefte eerlijk met hem van gedachten te wisselen, eigen gedachten door

die van een ander te laten verrijken en verder te denken. Dit laatste is naar mijn indruk de bedoeling van Van Peursen's boekje. Het geeft aanleiding tot discussie en bezinning.

N.a.v. C. A. van Peursen, Het is niet vanzelfsprekend. Beschouwingen over de functie van de kerk. Uitg. J. H. Kok B.V., Kampen 1973.

H. E. S. W.

J. J. Buskes, „Kort en Goed”; uitgave van Zomer & Keuning, Wageningen; paperback; prijs f 10,—.

Dit boek van dr Buskes draagt als toelichtende ondertitel: 75 vijftienminuten toespraken. Het zijn, zegt de schrijver zelf, toespraakjes naar aanleiding van een gebeurtenis die mij trof, een boek dat ik las, het heengaan van een mens. Soms was het zomaar een inval... De naam „Kort en goed” is niet door de schrijver maar door de uitgever bedacht. Het lijkt me een zinvolle zorg voor „s naasten eer en goed gerucht” dat laatste even door te geven.

Het zal duidelijk zijn, dat een weergave van de inhoud tot de onmogelijkheden behoort. We willen wat zaken en zaakjes naar voren brengen, die ons tijdens het lezen hebben getroffen en die ons na het lezen zijn bijgebleven. Dr Buskes is een dynamisch man, die ons — soms in één en hetzelfde stukje — ontroert en irriteert. Steeds doet hij ons denken aan de kleuren-t.v. van het eerste uur. Wat zijn de kleuren fel! Soms verzucht je: Tè fel! Maar aan de andere kant, hoe vaak moet je toegeven dat je nu ziet wat je in „pasteltinten” verborgen zou zijn gebleven!

Kenmerkend is wel de hartstocht van dr Buskes voor de „underdog” — om 't even of die nu op geestelijk, kerkelijk of maatschappelijk gebied te vinden is; om 't even ook of het om een enkele persoon, een volk of een ras gaat. In zijn felle inzet voor „het verloren schaap” komt de schrijver telkens tot een zekere agressiviteit jegens de negennegentig, die „netjes” bij elkaar zijn gebleven. Wordt een rustig verlopend ordelijk leven niet al te gauw in de hoek van het farizeïsme gezet, althans gesuggereerd? Trekken anderzijds blote armoede en doodgewone simpelheid niet al te vlot de zaligspreekingen van Matth. 5 naar zich toe?

Kritiek is mogelijk. Toch blijft er dwars door alle kritiek heen steeds iets haken. En dat terecht. Dr Buskes schrijft inderdaad „pakkend”. Hij is een man van „Aphorismen”, van korte pakken, de zinnestjes, die dienst doen in het betoog maar ook een eigen zelfstandig leven leiden. Om een

voorbeeld te noemen: ik denk aan het stukje op blz. 18/19. Daar gaat het over de verschillende bekeringswegen — navertelbaar en niet-navertelbaar — die God met een mens kan houden en die soms tegen elkaar worden uitgespeeld. In dat verband zegt de schrijver: De cipier moet geen vraagtekens zetten achter het geloof van Timotheus en Timotheus moet zijn schouders niet ophalen over de bekeringsgeschiedenis van de cipier. Men leze hierbij even Hand. 16:19-40 en 2 Tim. 3:14-15. Door zo'n manier van zeggen onthoud je beter wat je eigenlijk al wist!

In het zojuist genoemde stukje ging het om de bekering. In het voorgaande sprak ik over de bewogenheid van de schrijver met de „underdog”, waar die dan ook te vinden mag zijn. Dr Buskes deinst niet terug voor onderwerpen, die de diepste persoonlijkste geloofsbeleving raken, en niet voor plaatsen, waar de mens alléén is voor Gods aangezicht. Anderzijds — we zagen het — zien we die mens ook telkens weer in zijn betrokkenheid op het ganse gebeuren van mensen, volkeren en rassen op dit horizontale aardoppervlak. We krijgen niet de kans het één voor het ander of het ander voor het één te vergeten.

Het beste komen dr Buskes' felle kleuren tot hun recht in verband met de dingen die inderdaad van absolute betekenis zijn. Dan is het werk van de schrijver geheel in de stijl van het door hem gesituerde gedicht van Fedde Schurer:

Er is behoud voor arme mensenzielen in Christus' kruis... en heel de rest is schijn! (blz. 9).

Lees het boek kritisch. Maar onderzoek ook kritisch uw gevoel van geïrriteerdheid. Soms zijn de kleuren te fel en minder juist gekozen. Even vaak halen ze onze „pasteltinten” op!

H. Smit

Kerknieuws

Ds C. Vonk — Ds C. Vonk, emeritus predikant te Schiedam, zal D.V. op 17 februari a.s. gedenken, dat hij vijf en veertig jaar geleden in het ambt van Dienaar des Woords bevestigd werd. Hij verbond zich nl. op 17 februari 1929 aan zijn eerste gemeente Baarland om op 20 september 1932 intrede te doen in de gemeente te Schiedam. Deze gemeente heeft hij gediend tot aan zijn emeritaat. Ds Vonk is een zeer gewaardeerd prediker, die een volkomen eigen stijl heeft. Voorts is hij ook een bekwaam auteur. Ettelijke boeken en geschriften zijn van zijn

De kerkeraad der gereformeerde kerk van Breukelen geeft met droefheid kennis van het overlijden op 30 januari 1974 van ons trouw gemeentelid

Maarten Joannes Hollestelle

in de leeftijd van 79 jaar.

Met dankbaarheid gedenkt de kerkeraad de arbeid van deze broeder in vroeger jaren als ouderling van de gemeente.

De Here trooste de familie met zijn beloften, waarop ook onze broeder zo vast vertrouwen mocht.

Namens de kerkeraad:

M. J. Arntzen, praeses
D. IJsselsteijn, scriba

hand in de loop der jaren verschenen. Hier valt met name te noemen het omvangrijke werk: „De Voorzeide Leer”, waarvan pas de delen: „Jozua” en „Richteren” het licht zagen.

Assen — Diakonie: A. E. Vorenkamp, Lorentzstraat 10, Assen.

Oegstgeest — Scriba de heer P. J. Rietkerk, Kagersingel 12, Sassenheim. Tel. 02522-13599.

Nieuws uit breder kring

Generale synode Gereformeerde Kerken (syn.) — De generale synode van de gereformeerde kerken (syn.) is niet akkoord gegaan met de voorgestelde interkerkelijke omroepstichting (Nederland (IKON). De synode wilde zelfs geen principe-uitspraak doen in de richting van interkerkelijke samenwerking op radio- en t.v.-gebied.

Voorts voelen de syn. gereformeerden er nog niet voor om met de hervormden een gemeenschappelijke synode te vormen. Het voorstel daartoe heeft de gereformeerde synode met een grote meerderheid (58 stemmen) verworpen. Uit dit besluit is voorts gebleken, dat de syn. gereformeerde synode de bestaande samenwerking met de hervormden graag wil voortzetten en eventueel „integratie” voorlopig uit haar gezichtsveld wil houden. Het zit vooral vast op het feit, dat er tussen uitbreiden, maar dat zij het begrip beide genoemde kerken nog onvoldoende overeenstemming bestaat 'n-zake de leer aangaande de kerk zoals onder andere in de handhaving van de belijdenis, de ruimte en grenzen van de kerk tot uiting komt.

Verder heeft bovengenoemde synode besloten te voldoen aan het verzoek van de gereformeerde zending om samen met de hervormde raad voor de zending één zendingsblad te gaan uitgeven.

Redactieleden

Ds H. Amelink
Ds G. Janssen
Drs H. de Jong
D. W. L. Milo
Prof. C. Veenhof
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink,
Lekdijk 82 b,
Langerak (Z.-H.)
Tel. 0 1843 - 232

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Slotlaan 220, Zeist.
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 22,50 per jaar
f 11,75 per halfjaar
f 6,15 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Rotterdamse Rijweg
174, Rotterdam-8
Tel. 010 - 153535
Giro 40.49.45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.